

ՆՈՐ ԴԱՐ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Գ/Ն 20 Փարա

Ը. ՏԱՐԻ 10 ԳԵՍԵՆՈՒՆԻ ԷՎԷԼԻ

ՈՒՐԱԹ 10 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1876

Ն. Տ. ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 22 ԹԻԻ 1921

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Պ. ՊՐԱՅԹԻ

ԱՏԵՆԱԹՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

(Ծառ. ԳԵՐ 192)

Անգղիա փոխանակ Սուէիշի ջրանցքը մեր անոր վրայ ունեցած մասնաւոր իրաւանց ճամբան ըլլալու տեսութեամբ ծախու առնելու թող եւրոպական քոչոր ազգերն իրենց շահն ունենան հոն. սա իրենար միւսութեան կապ մը ըլլալ բոլոր ազգաց մէջ. և իրօք ալ ապագային մէջ, առաջները նմանը չը տեսնուած խաղաղական, ընդհանրական և հիմնական քաղաքականութեան մը պատճառ և ըլլալ: Միթէ Անգղիական նաւատորմի ղեկավար զօրաւոր կըլլար արեւելքի մէջ՝ եթէ թուրքիա այդ ճամբան դալու ըլլար: Գիտէք թէ հիմայ թուրքիոյ նաւատորմի ղեկավար զալ Պալթիկէն Անգղիոյ առաջը և ձիւրալթարի ներդուցէն Միջերկրականը: Սակայն սա իրօք խիստ երկար ճանապարհ մ'է ծովաւ: Են պատահարաց առջև. ուստի շատ հաւանական է որ կը փախաքին—և ըստ իս փախաքնու ալ են.— որ իրենց բնական իրաւանցը տէր ըլլալով այդ ճամբան բաց ըլլայ աշխարհի բոլոր նաւերուն:

Քառասուն տարի առաջ ուսան լրագրերը կարգացող մարդիկ կան մէջերնիդ, ձեր միտքովը ետ դարձէք 1836 թուականին, կը յիշէք հարկաւ թէ այն ատեն մեր մէջ կէս-խորհող մարդիկ երկիւղ մը ունեցան թէ թուրք մեր հիւսի-

սային ծովերըք պիտի արշաւէ. թուրք, կըսեն Պալթիկի ծոցէն նաւատորմ մը պիտի շրկէ և այս երկիրը դրաւ. կարծեմ այն ատեն միտք ունէին Ս. թուրքիոյ յաղթել և թուրքիոյ հետ միացնել:

Պալթիկը գրեթէ տարւոյն կէսը դոց է սառելուն պատճառաւ. և ինչ պատահեցաւ թուրքիոյ պատերազմէն ի վեր, երբ Անգղիոյ նաւատորմը Պալթիկը մտաւ. թուրքիոյ նաւատորմը՝ անկէ դուրս չեղաւ, վասն զի չէր կրնար ելլել. ուսկայն թուրքիոյ նաւատորմը Գլորիոյ թաւի և Սիւ-պէրի բերդերուն ետին պահպանեցաւ:

Ասոնք դուրս գալով Անգղիոյ նաւուց վրայ չը յարձակեցան. Անգղիոյ նաւերն ալ չը համարձակեցան ներս մտնելով տնոնց վրայ յարձակելու. սակայն 40 տարի առաջ ըսին թէ թուրք մեր վրայ պիտի արշաւէ և ժամանակին Անգղիոյ կառավարութիւնն ալ 5000 մարդաւելցուց իւր նաւերուն մէջ: Այսպէս շարունակ մեր նաւերուն մէջ մարդ կաւելցնեն երբ անտի վախեր ունենան: Այս տեսակ խնդիրներու համար ներողամիտ կրնանք ըլլալ տղոց՝ որ մութէն կը վախնան. սակայն Անգղիոյ պէս մեծ ազգի մը—անտարակոյս մինչև մէկ աստիճան ամենէն հզօր ազգը—մեղ համար այսպիսի աղայական և անտեղի վախերէ սարսիլ նախատինք և նուաստութիւն է որ դժբաղդաբար պիտի կրնք միւս ազգաց պատուաւոր բայց զարմացեալ դադափարաց առջև: Մինչև հիմայ վաւերի աւանց վրայ գտնուող Կ. Պօլսոյ

և թիւրքիոյ վիճակին վրայ մասնաւոր խօսեցայ. քիչ մ'ալ թուրքիոյ դրամականին վրայ խօսինք. երկիր մը՝ որ իր մեծութեամբը, լայնութեամբը և երկայնութեամբը ինչպէս կերևի աշխարհացոյցին վրայ՝ աշխարհիս երեւող քաղաք բոլոր երկրներէն նուազ նաւարկելի գետեր ունի. թէպէտ բոլոր իր մեծ գետերը Սև ծովն ու կասպից ծովը կը թափին, և հիմայ ինչպէս գիտէք Սև ծովը դոց է թուրքիոյ Գարտաշի ճամբէն անցնելու. եթէ Պալթիկ երթաւ՝ հոն ալ մեծ ծով մը կայ Սև ծովէն թերևս մեծ, սակայն անկէ ալ դուրս ելլելու ճամբան Սառնաւ ըսուած նեղ ճամբան է, ուրկէ անցնող նաւերուն վրայ քանի մը տարի առաջ Տանիմար քաղաք տուրք մը դրին, և զանազան ազգերն 3-4 միլիոն իրաւ վճարելով այդ տուրքը շնչեցին, բոլոր ազգաց նաւերն ազատ անցնելու համար: Սակայն թուրքիոյ ինչպէս կը տեսնէք՝ տարւոյն կէսը Պալթիկի սառերէն արդիւնաւ է, և երբ դուրս ելլել ուզէ՝ այդ նեղ ճամբէն դուրս պիտի ելլէ: Լաւ, հիմայ կողմէն իմանալ թէ իրաց այս վիճակին մէջ՝ հաւանական է որ թուրք յաւիտեան հաճի հիւսիսի մէջ սառերէն արդիւնաւ ըլլալով հարաւի մէջ ալ Անգղիոյ միջոցաւ Տաճկաց ձեռաց մէջ արդիւնաւ մնալու, և այդ մեծ կայսրութեան և ոչ մէկ նաւ կարենայ տարւոյն վեց ամիսը դուրս չելլել հիւսիսէն սառին պատճառաւ, և տարւոյն մէջ որ և է ատեն չը կարենալ դուրս ելլել հարաւէն մեր երկրին կառավար-

րութեան երեսէն: Այս վիճակն կերևի ինձ թէ՝ անտանելի է և անհնարին, ուստի և չը կրնար երկար ատեն տարուիլ: Միթէ եթէ մեք ըլլայինք անոր տեղին՝ պիտի ընէինք. (ձայներ—պիտի կռուէինք.)—անտարաւ կոյս Անգղիոյ բոլոր ժողովուրդը միաձայն պիտի պահանջէր՝ որ այդ միակ ճամբէն անցնելու իրաւունք ունենայ, և ես՝ թէ և բանակցութեամբ գործ լինցնելու կողմն եմ, իմ քաղաքիս ոչ փոքրամասնութիւնը այլ ամենամեծադոցն մասը պիտի պահանջէր երբ առիթը ձեռք անցնէր՝ այդ իրաւանց վրայ խստիւ պնդել:

Արդ ահա կորգամ այն եզրակացութեան թէ արեւելեան խնդիրը, ինչպէս կանուանեն՝ մէկ ստակի արժէք չունի մեր առջև, ընդհակառակն պէտք է ուրախ ըլլանք ամեն տեղ ազատութիւն և խաղաղութիւն տեսնելով: Որեւէ պատճառաւ այդ մեծ քաղաքական խնդիր մը չէ մեզ համար, այլ միայն թուրքիոյ նաւերուն Սև ծովէն Միջերկրական կարենալ դալու խնդիր: Այդ Կ. Պօլսոյ առնել չէ. եթէ Կ. Պօլսոյ գտնուած էք՝ գիտէք թէ այդ ճանր գործ մը չէ, ինչպէս կերևի, Կ. Պօլսոյ անիւներու վրայ շինուած քաղաք մը չէ, որ կարենայ Սուէիշի բերանը տարուիլ. Կ. Պօլսոյ հոն է ուր որ էր և երկար ատեն հոն պիտի կենայ. այդ նահանգ մը չէ որ կարենայ մեզ զնա մը հասցնել թուրքիա իր երկրին վրայ նահանգ մը աւելցնելով: Միթէ թուրքիոյ և եւրոպիոյ մէջ կայ խեղահա-

մարդ մը որ կարենայ չը գիտնալ թէ Բուսիա 30 տարիէ ի վեր գրաւած նահանգներովը ինքզինք աւելի տկարացուց :

Եթէ աշխարհացոյցին վրայ նայինք և Բուսիոյ Հիմալայա լեռան ուղղութեամբը բրած յառաջացումն և Հնդկաստանի մէջ մեր ունեցած տեղերը քննենք՝ միթէ յստակ չը՝ տեսնուիր թէ Բուսիոյ հոն պահած ամեն մէկ զինուորն իրեն տկարութիւնն է՝ եթէ ուզէ սա հիմայ Կ. Պօլսոյ կառավարութեան հետ երկար պատերազմի մը բռնուիլ : Ուստի մեք ոչ Կ. Պօլսոյ և ոչ նաև հանդ գրաւելու խնդրոց մէջ որ և է չափ մը չունինք :

Արդ ինչպէս շատ անգամ լըսած եմ, դարձեալ պիտի ըսէք թէ այս մարդն ալ այնպիսի բաներ կըսէ՝ որք ոչ անդդիական են և ոչ հայրենասիրական :

Վաչը

ՄՈՒՆԻՍԻՊԱԼԻՏԵՒԻՆ

Այս գարուն մէջ մոլեռանդութիւնը կը նկատուի իբրև մի վատթար դաւանութիւն և կարծիք, մի կոյր մարմին որ թեքը պարզած դէպի անդունդ կը քայլէ, այն գիտակցութիւնով թէ իւր փրկութեան նը կը դիմէ. երբ վտանգը իմաց տրուի իրեն, իսկոյն կը զայրանայ և կսկսի հայհոյել, վասն զի հաստատ և անդղորդ է իւր կարծիքին մէջ թէ ճշմարտութիւնը և Աստուած իւր հետ են, թէ ամեն անոնք որ իրեն արգելք կըլլան քարշելի անհաւատներ են :

Մոլեռանդութիւնը որ սովորաբար կրօնական մարդոց կամ հինգած ծերերու գլուխներուն քաղցրիկ ոգին է, այս օրերս թուրք մամուլին մի քանի անգամոց ըզբըն է մտեր և կատուութեամբ կը հարուածէ զանոնք՝ որ վտանգն ու կորուստը հասկցնելով իրեն այդ աղետաբեր ճամբէն ետ դառնալու խրատ կուտան :

Տգիտութիւնը ու մոլեռանդութիւնը մահու չափ ատող և իւր քայլերը ազատամտութեան և օրինասիրութեան շաւիղին մէջ ուղղելու նոր հաճոյք զգացող Հայութիւնը (այսինքն երկտասարդութիւնը) կը փառաւորուի այդ հայհոյութեանց ու թշնամանաց առջև. արհամարհոտ ախնարկով կը կարգայ մոլեռանդութիւն կոչուած ճիւղաղին թոյնովը շաղախուած այդ սև գիւրերը. Հայ մամուլը օրինասիրութեամբ զինեալ գեղե-

ցիկ յաղթանակ մը կստանայ միջնադարեան այդ սևադէմ ուրուականին դէմ որ մի ուրիշ Սերվիա մէջ մեր հայրենիք — թուրքիայի դէմ :

Թուրքիա երջանիկ է զի անճնուէր ու հայրենասէր մարդիկն են պակսիր իրեն. նա երկու թշնամի ունի այսօր իւր առջև, նիւթական արտաքին թշնամի՝ որոյ դէմ թուրք զինուորները կերթան պատերազմի, բարոյական ներքին թշնամին, որոյ դէմ Հայ և թուրք մամուլը (վերք բացառութեամբ) կուրծք կը պարզէ անվեհեր. այն երկու թշնամիներն ալ հաւասարապէս վտանգաւոր են մեզ համար. Ա. ք կուզէ մեր հայրենական հողը բռնաբարել ճիշդ այն լեռնային աւազակին պէս որ անօգնական գտած առանձին զքեզ կողոպտելը իրաւունք մը կը սեպէ իրեն. Բ. ք կը ջանայ զմեզ հին ատեններուն դարձնել, այն ժամանակներուն ուր զօրաւորը աւարին, հարուստը աղքատին, մեծը փոքրին վըրայ տեսակ մը տիրապետութիւն ունէր, ուր գործաւորը, վաճառականը կամ արհեստաւորը իրեն օրական վաստակէն անպատճառ խնկնէր իւր միջոցի մը ափը բան մը ձգելու էր. ահա այդ Բ. ք այսինքն մոլեռանդութիւնը կուզէ մեր կրօնական, ազգային և անհատական ազատութիւնը բռնաբարելով ազատ հպատակներէ գերիներու կարգը իջնել ըզմեզ, որպէսզի քիւրտերու, տէրէպէյիներու կամ բռնաւոր պաշտօնակալներու երեսէն եզոյ կամ ըլլուելիք չարեաց համար ձայն չը կրնանք բարձրացնել առ բարեխնամ կառավարութիւն :

Մոլեռանդութեան հարազատ պաշտօնի մը մեզ վերագրած կապածները բարոյական անտեղի և սուտ բլլալէ՝ զատ ծիծաղի արժանի են :

Այդ պաշտօնէին գլուխէն և կարծիքէն եզոյ կարգ մը մոլեռանդներ ու բարբարոսներ դաւաճներու մէջ աստ անգոյնիւրաւի զրկանքներ ընեն և երբ զրկեալ մտքը օգնութիւն կոչէ, ապստամբ ես ըսուի իրեն, ծիծաղելի չէ՞ ասիկայ. թուրքերէն առած մը կըսէ «քէսկին խըրսըզ մալ սահապընը աստըրըր» . այս առածը կրնանք ճշգրտապէս մեզ համար գործածել :

Հայ ազգը ազատութիւն կը սիրէ, ինչպէս կը սիրեն լուսամիտ թուրքերն ալ, բայց անձ-

նասիրութիւն չունի ցոյնին կամ Պուլլարին պէս. կուզէ որ ազատ թուրքիայի ազատ քաղաքացին ըլլայ :

Արդ այդ ազատութիւնը անդսրութիւն, յառաջդիմութիւն ըսել է, չը թողուլ որ զատնք ունենանք թշնամի ըլլալ ըսել է այն մեծ պետութեան որոյ բաղադրիչ մէկ մասն ալ մենք ենք :

Մենք մի քանի ազգաց պէս ինքնիշխանութիւն ձեռք բերելու փառասիրութիւնը չենք տածեր, եթէ այդպիսի բան մը շնորհուրու ալ ըլլայ խիստ մեծ խելացութիւն է զայն մեր ժելը. վասնզի մեր ձեռքը իշխանութիւն տալը, կաթնկեր մանուկի մը ձեռքը ծանր մեքենայ մը յանձնելէ տարբերութիւն չունի : Ասկէջ զատ պատմութիւններէ գիտենք որ անկախ կառավարութիւն մը միշտ դժուակ վախճան է ունեցեր մեզ համար : Եթէ ասկէ հինգ դար առաջ ըլլար, թերեւ այդ բանին քիչ մը մոտած էինք. ուրովհետեւ այն ատեն արդի քաղաքակրթութիւնը և յառաջդիմութիւնը չը կար, այլ տիրապետութիւններ ու բացարձակ իշխանութիւններ, որոց ներքև հպատակութիւնը գերութեան համահիշ էր. ահա այն ժամանակ մեր ընտանեկան ժողովրդութիւնը խանգարող և մեր կրօնական վայրերը սրբապղծող բռնաւորներու լուծին ներքև ծառայելը բնականաբար ցանկալի չէր կրնար ըլլալ, և իրաւունք ունէինք ինքնիշխանութեան մոտածելու. բայց Լէսկի թիմուրներու դարը անցաւ, ալ դերի չենք հիմայ, այլ հպատակներ ազատամիտ կառավարութեան մը որ մեր ալդային արժանապատուութիւնը գիտէ յարգել :

Թուրքիա ոչ ջինստտան է, ու ոչ Եթովպիա. մի սահմանադրական մեծ պետութիւն որոյ լուսամիտ կայսրը այս նշանաւոր խօսքը կըսէր օր մը Անգղիական դեսպան սըր Հէնրի Լիքթին, որ մի առաջարկութեան պատասխանը կուզէր ստանալ. «Լը մոռնաք պարոն դեսպան, որ ես մի սահմանադրական թագաւոր եմ, և բնականապէս առանց պաշտօնէիցս հաւանութեան ոչինչ չեմ կարող դործել :

Ահա այսպիսի ազատասէր կայսեր օրով թուրքիայի հաւատարմ հպատակներ են Հայերը և տէրութեան թշնամեաց պարտութեանը վըրայ անկեղծու-

թեամբ կը հրճուին թուրքաց չափ եթէ չեն կարող անոնց պէս զէնքով օգնել հայրենեաց :

1876 Նոյ. 30

ԱՐՇԱՄ

Լարիսա

ԱԶԳԱՅԻՆ

Չորեքշաբթի օր բաղմամբիւ վանեցիք հետեւեալ աղերսաւ գիրը մատուցին Մեծ Եպարզութիւն, որնոր իւր մուակներն ձեռք միւսթէշարին զրկեց, պէտք եղածը անօրինակ համար :

Մարուզ չաքիր քէմինէլերի տիր քի՛

Ձկնի ճէնահը միւսթէղէմ էլֆազը սալթանաթը սէնկէտէ պուլունան պիլճիւմէ թէպաա վէ զլրի տէսթանըն էմրը մուհաֆազաթ իլէ՝ ասոյլը հալ վէ իսթիրահաթ պալլէրի նէզտը հիւքիւմէթը սէնկէտէ նէ տէրէճէ մաթլուպ վէ միւսթէղէմ օլտուզու հալտէ՝ վաթանքմըզ օլտն վան էհալիսի իշ պու նիյաթ վէ մէթալիպը շահանէտէն պիւթիւն պիւթիւն մահրում վէ միւսթէնա դալարաք պիւթա գըմ դալիմ վէ դատարանըն ետաթ զուլմէրինտէն շիմսիյէ գաւաթ՝ մալ վէ ճան վէ բըր խուսուսլորընտա չէքիլէն պէլալէր թաքէթ կէթիլմէյէճէք տէրէճէյէ կէլմիշ, վէ պու պապսէ աման վէ ասայըջ հալին պիւր գաթ տահա թէէմին, գըլըմալընա սարֆը մէսայի վէ իհթիմամ պուլլուլմաթը կէչէնէլէթտէ շէրէֆուտուր պուլլուլան Հաթթը հիւմայիւն ճէնապը Բատիշահիտէ՝ էմր վէ իրատէ պուլլուլմալ իքէն՝ ասոյլէրի միւսթաա օլուպ՝ սուրէթլէրի լէֆֆէն թագաթիմը բիշկեահը հաղթէթը վէքալէթթէնահի գըլընան թէլէկրաֆինամէ մէսալլէրինտէն միւսպէթ օլաճաղը վէճէլլէ պու քէրրէ հէման ալաղ ու իթա վէ մէտարը թիճարէթիւհա հըմըզա միւնհատըր գալմըջ օլտն վան չարշուրը քեամիլէն իհրագ վէ եաղմա իտիլուպ՝ պու կիւնքի կիւնտէ էհալի թէպաաթ խըրիթիւն դուլլէրի՝ նան (հայ) բարէսինէ միւհթաճ պիւր հալէ կէթիլուրիւմիշ օլտուգտան պաշկա՝ նուֆուղա տալի թէլէֆաթ վադուի դապիլ պուլուն, մուշ տուր, իշթէ հէր պար վու գուա կէլէն պու միսիլու հէնը ըրդ վէ իթիլաֆը մալ վէ ճան խուսուսուտա հէյէճան գալլ վէ թահթը թէհիլէտէ գալմաւտան տօլայը արթըք քաւա ալալ վէ էվլապէրիմիլի

խաբեան իմ մէջ դապիլի իմ քեան օլամայաճաղը վաճիպին վէ մէրհամէթ օլունամաք պիր բատտէտէ պուլունմուշ օլունուդ-լալընա վէ պունա իտէ մամթ-պուի մուֆախիսմըմըզ հիւ պիր վազըթ աապէթ վէ մէրհամէթ դայիլ օլամայաճաղը կիպի դա-թը մէրհամէթըֆիաթը հազրէ-թը Սատարէթըէնահիլէրի տա-խի դաթան ըրդատար օլամա-յաճաղը տէրքեար օլունուդնա պինպէն՝ պու պապաէ ճիւմիէ-թէն շապէ սէօղէ տէրան իլէ՝ պաղը ատուլէթիմիմթը խըաղըլէ քիտէմիլէրինէ աղայարադ վէ ֆէրեատ ու ֆիդանլէր իտէրէթ՝ թալիլ վէ իլթիմայէ միւճառի-լէթ վէ իլթիմա էյլէսիք, Շէօյ-լէ քի՝ խիտա ալիմ՝ կէրէք մալ վէ կէրէք ճրմիլէսէն աղըր վէ միւհիթէրէմ պուլունան ճան վէ ըրդալըմըզ օրատա թէհիւ-քէ ալթընտա պուլունուդուն-աան՝ էյլիլէ էմիրտէ սէրֆէն պիլլէրին թահթէ թէէմին վէ մուհաֆաղայա ալընմաթը վէ սալիֆիլէլ զիքը Խաղմա խոլլէն էհիւլը աճիդանէմիլին թէմա-մէն իսթիրտաթը իլէ պէրապէր միւթէճաթըլէրին միւճաղաթը լալըլէրինին իճրաթը խուսու-սունտա պա թէլէկրաֆիմաէի սաթի մէրքէղը վիլայէթէ էմիր վէ իշարի իլէ Էն :

Ամսոյս 13 ին դարձեալ ի Բեթլէհէմ ննջեցեալ մի ունե-ցանք, որ իւր նախորդաց նը-ման ցաւալի նախատանաց են-թարկեցաւ Յունաց մոլեռան-դութեան և հակառակութեան շնորհիւ : Ննջեցեալը տունէն կը բերեն եկեղեցական զգեստ-ներով, խաչով և մամբով և սիւնաղարդ դաւթէն անցնելով տունց ընդդիմութեան կը տանին մեր սեպհահան եկեղե-ցին, ուր հարկ եղած արարու-ղութիւններն կատարելէն զկնի գերեզմանատունը տանելու ա-տեն կանցնին վերստին սիւնա-ղարդ դաւթէն : Բայց երբ փո-ղոցի երկաթեայ դուռը կը հասնին, դուռ ևս հաղիւ յու-ղարկաւորաց կէսը դուռն ելած, ընդ որս և եկեղեցականք, զօր-քերը դուռը կը գոցեն և չեն թողուր, որ ննջեցեալը դուռս հանեն : Մեր տեսուչը շուրջա-ռը թողլով կերթայ միւստիլին բողբեղու այս խայտառակու-թեան դէմ, միւստիլը կը պա-ստախանէ որ մամակալէրը մեծ աղայքներ են ընդդէմ սովորու-թեան, պէտք է փոքր լինին : Այս դրութեան մէջ մէկ ժա-

մու չափ կը մնայ ննջեցեալը : վերջապէս մերայինք կատարուին երկու փոքրիկ աղաքներու շա-պիկ հագցնել միւ բռնել տա-լու համար : որպէսզի դուռը բանուի և ննջեցեալը դուռս հանուի : Ս. Պատրիարքը բո-ղոքեց այս եղելութեան դէմ կառավարչին . և նա պատաս-խանեց, որ դուք սովորութիւն չունիք եղեր խաչակրին և մու-մակալներուն շապիկ հագցնե-լու : այս պատճառաւ Միւստիլը արգիլած է : Ջարմախի՝ ժա-մանակ, կառավարութիւնը կը-բօնքով և ազգով տարբեր, միւ-չեն մէր եկեղեցական արարու-ղութեանց կը միջամտէ, չեմք գիտէր թէ տերութեան որ քա-ղաքին մէջ տեսնուած է, որ Հայ ննջեցեալին առջեւէն խաչ տանողը և մամակալները առանց եկեղեցական զգեստի լինին :

Սիւն

Տեղւոյս յունաց միաբանու-թեան մի քանի տարիէ ի վեր ունեցած երկպառակեալ վի-ճակը ընթերցող ազգայնոց յայտնի է : նախ՝ իրենց ֆիլիլոս պատրիարքը ձգեցին, երբորդ մի ընտրեցին . բայց այժմ բոլոր միաբանութիւնը ֆիլիլոսի դէմ ըրածնուն վրայ ստընացած է . ուստի որոշեցին յանուն միա-բանութեան յատուկ պատգա-մաւորութիւն խրկել՝ ֆիլիլոսին սիրտն առնելու և միանգամայն յերուսաղէմ հրաւիրելու ո՛չ իւր պատրիարք, այլ իւր միա-բանական անդամ թէնա չըն-դունի միաբանութեան հրաւե-լը, պիտի խնդրեն որ դոնէ հաճի ի Պօլիս Երուսաղէմայ փո-խանորդարանը նստիլ : Միաբա-նական պատգամաւորութիւնը, որ երեք հոգիէ կը բաղկանայ, ամսոյս 20 ին ճանապարհ ելաւ ի Շօլիս :

Նոյն

Ամսոյս 13 ին Նապուլուէն քաղաքս ժամանեց Պրազիլիոյ վէհախառ կայսրն և կայսրու-հին Բնդունելութեան պաշտօ-նական հանդէսներ չեղան . ո-րովհետեւ կայսրը իւր ուղեւո-րութիւնը ծախեալ կը կատարէ : գիմուդութեան միայն քաղա-քիս Վեսմ կառավարիչը գնա-ցած էր ո՛չ պաշտօնապէս, բայց Գամակոսի կոչուած գրան տու-ջեւ մեծ բազմութիւն հաւաք-ուած էր տեսնելու համար վե-հախառ հիւրերը : Յիշեալ գրու-նէն կայսրը իւր ուղեկիցներով քաղաքը մտաւ և ուղղակի Ս. Յարութեան տաճարը գնաց

յուխա և երկրպագութիւն և անտի մեկնեցաւ քաղաքիս հիւ-սիսային կողմը պատրաստուած վրաններուն տակ օթեւանելու, որ յատկապէս պատրաստուած էին Երկրորդ օրը Յորդանան և Երիքով գնաց և անտի վերա-դարձաւ քաղաքս, ուր ամեն գլխաւոր տեղերը, ինչպէս և մեր Ս. Յակովբեանց Հրեշտակապե-տաց և Ս. Փրկչոյ վանքերը, նոյնպէս ժառանգաւորաց վար-ժանդարանը այցելեց, և ամսոյս 23 ին մեկնեցաւ ի Յոպպէ :

Նոյն

Գուգի. 29 նոյ. 1876

ԱՌ

ՀԵՂԻՆԱԿՆ

ԱԶԳ. ԳԱՍՏԻՍՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Պ. Միւսա Չերազ

Թող զի հնչէ ձայնս օտար . ալ չեմ կարող զսպել հոգիս, որ կը փութայ Ձեզ ձայն բառնալ լուր գոչելով : Եւ զի՝ փոյթ ինձ թէ իմ լեզու թուի խալ, թոյլութիւնս մանկին նման այս առաջին անգամ է, որ նա մի որդի յոյդը կարտայայտէ հա-պարակաւ :

Արդարեւ ծանօթ էր Հայ աշխարհին քերթողական Չեր-այն հանճար, որ ցոլայ ակներև « Գրական փորձեր » ուղ-մէջ, զորոս սակաւ ինչ առաջ մի անձ նշանաւոր, « անմահ » կանուանէր, և արդ ի լոյս կընծայէք « Ս. Գային Դաստիարակութիւն » յորջորջեալ մի երկատիրութիւն, ի անհերքելի փաստերով, մի-անգամայն հայելի Չեր աղագա-սիրական խանգի : Նորանշան է այն արիւթիւն, ակոյեանդ աշ-խարհաբառի, որով կը ճգնիք հիմնայատուկ առնել գրաբառի շքեղ կերտուածքը : Ո՛ր Հայ կը համարձակի ի տիպ արձա-նացեալ մատենագրութեանդ մէջ ներփակեալ բանից ճշմար-տութիւնը ուրանալ . և բազում ամերէ ի վեր ազգային մանկը-տուոյն հեշտակալ իսկ ոչ գերա-կատար դաստիարակութիւն մը հայթայթելու հնարքին վրայ խոկացող գլխոյդ յաջած գը-լութիւնը ժխտել :

Ապրախտ և աղգատեաց ոմն պարտիմ նկատել զանձս, եթէ զլանամ յայտ առնել իմ զգացում և բերկրութիւն, որով կը փութում շնորհաւորել զՁեզ այն օգտակար խորհրդոց և բարեփոխման համար, զորս սի-րելի ազգիս գրադիտութեան և լեզուին դէպի կատարեալ

դործութեան յառաջ մղելու նախաշաղիղքն մարթ է վարկա-նիլ :

Որպէս ցանկ սոյնպէս և այ-ժեմ պիտի դան յասպարէզ որք նախանձու ժանտատիլ դէմ-քէն կ'ախորժին, անձեր, որք քանիցս պայթելու մերձ հան-ճարներ խախտեցած են, և այս-պէս յառաջագիւմութեան քայ-լերն յամեցուցած, սակայն յա-ճախ ապարդիւն եղած են և պիտի լինին այսպիսեայ ճգանք հաստատահեղ և աւիւնալի սը-տերու առաջ : Զի՞ փոյթ ձեզ նորոգիչը Հայկական բարբառի, թէ ներկայ հայեր յանհոգս լի-նին ազգօգուտ ծառայութիւն-ներդ պատկել և մանուկ դերդ-ընդգրկել, անկասկած եղիք որ ապագայ սերունդ սիրով պիտի յարի ձեր սիղբսն և փո-խան հատուցէ խիստոյս, պսակ և անմահ անուն :

Յ. Կ.

Վանոյ մի թէսարքիէն հե-տեալ հեռագիրն ուղղած է Մեծ Եպարդոսի :

« Վանաքի հարիքին քէյ-ֆիլիթթ վուգուի վէ հավատիս իլէ ատիրէն մահալինաէն ալը-նաճադ նէթիճէնին պիլտիրիլէ-ճէկի ֆիլ 4 քեանունի էվիլէ սէնէ 92 թարիլի թէլէկրաֆ-նամէ արդ օլունմուշ տուր :

Պու քէրէ վան միւթէսա-րըֆիլըլէ իլէ գօմանտանլըլըն-տան ճէվապէն տընըպ այնէն պալայիհա չըգարբլան թէլէկ-րաֆիսամէտէն վէ սուրէթը իս-թիտատէն իսթիւպաթ օլուն-տուղունա կէօրէ հարիքին քէյ-ֆիլիթթի զուհուրի իլէ խրտաա օլունան զայեաթ իլէրուտէ չի-քիայէթէ մահալ դալմամադ-իւղրէ պի հագդը պիլթիտքիք զահիլէ իխրաճը զըմնտա պու-իլին մամուրիլէթ մախսուսէ իլէ վան ճէհէթինէ պուլունան Նաղիմ պէյէ իլալիլէ մամուրի-լէթ պուլուլալիագ պիլլիքտէ իճրայի թէտքիքաթ իլլէմէք իւղ-րէ պուլուրատան տախի թէպապի զայրը միպիմէ միւթէպէրանըն-տանպիր մինաուպիլին թային վէ իղամը միհունը իրատէյի պիլէի վէքեալթըէնահի իտուկի վէ մահալինճէ վէ մէրքէղճէ վու-դուաթ իսթիլպար օլունմաթը իլէ պէրապէր՝ վէզայիֆի հիւ-քիւմէթին պի թէմամիհու իճ-րաթ տէրհալ վան միւթէսա-րըֆիլըլէ իլէ գօմանտանլըլընը իշար դըլընտըլը ճիհէթլէ պու-եօլտաքի իսթիտանըն սըրֆի-քիլզարէն իպարէթ պուլունտու-ղը մարուղ տըր :

Երեմիա եպիսկոպոսի և վա-նայ թաղ. Ժողովոյ կողմէն ալ հեռագիր եկաւ Պատրիարքա-րան շարաթ օր, բայց Ս. Պատ-րիարք հայրն ստոր օրինակն անգամ զիւնանտան չը յանձ-նելով կառքը նստաւ և անմի-ջապէս Բերա դնաց :

ՏՕՔԹՕՐ ՄԱՐԻՔԵՐ

Վիեննա մէքթայլերինտէ օն պէշ սէնէ մուգատտէմ տիրլումա արմը վէ պիր Զօգ Էլլոպա խաս թախանէլէրտէ բրօվա իթմիշ օւ լան տօքթօր Մարքեր՝ պու տէֆա Պէշլիքթաշտա Բաշա մա հալլէսինտէ Բուժ քիլիսէսի գար շըսնտա 4 նիւմէրօլու քէնտի խանէսինտէ հէր կիւն սաաթ 3-Յէ բաղարտան մաատա ֆա գիր խաթալարա մէճճանէն պա գաճագ տըր :

Բաղար իրթէսի , չարչամպա վէ ճուճաա կիւնլէրի սաաթ 7-9ա գատար թադսիմտէ Պաթիր վիդ էճղախանէսինտէ , վէ սալը վէ բէրշէմպէ վէ ճուճաա իրթէսի կիւնլէրի Գալթաթաա վօլօտա սօգաղնտա Բօլօնէղ էճղախանէսինտէ սաաթ 7-9ա գատար պուլունուպ հէր նէվի խաթալարա պագաճագ տըր :

Պունտան մաատա վադթթ լարտա պալէատէ զիքր օլունան խանէսինտէ պուլունուր :

Միւմայիլէյ Եւ տօքթօր , ճէրաշլըդ վէ էպէլիք վէ րաշիմ իւֆիլնէթի , գանլը վէ գուրու պատուր , սթմա , կէօյիւս , տէրի խաթալըղը , ֆրէնկի վէ օնտան գալմա գուլագ , պուրուն կէօղ վէ րաշիմ վէ էէլլէրի նէ գատար էսկի օլաա բէհրիլիլագ աղ վադթթ դադթնտա տէֆ իւտէճէք , վէ պէշ սօուգլուգ էէնի վէ էսկի քէնտի ալէաթնտա օն տէֆատա տէֆ իտէճէյլին իւլան իլլէր :

Գեկտ. 9

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԷՏԷԵԱՆ
ՄԱՐԻՕՆ ՏՐԼՈՐՄԻ
Ի Ո Ս Տ Ո Վ Ա Ն Ա Ն Ք Ը
կամ

ՊԱՏԱՐԱԿԱՆ ՏԱՐՓԱՆՔ
Հեղինակ

ԷՕԹԷՆ ՏՐ ՄԵՐԳՈՒՐ

Կը ծախուի Եէնի-ճամի Զիլին կիրլէր ճատտէսի թիւ 8 , Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը գին 2 ֆրանք :

Ամբողջ գործը 2 հատորէ պիտի բաղկանայ :

ՏՕՔԹՕՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Վկայեալ բժիշկն որ մասնաւոր հմտութիւն ունի կուրծքի և թոքային ախտերու , աչացաւի , խոյրի (սըրաճա) և գաղիական ախտի , նաեւ կատարեալ վիրաբոյժ ամեն ճիւղերու մէջ :

Կը ծանուցանէ արգոյ հա-

սարակութեան որ ամեն հինգ շաբթի և շաբաթ օրերը ժամը 4էն մինչև 9 հիւանդներն ընդունելու պատրաստ պիտի ըլլայ թօք-գարուի Էպէ փողոցը թիւ 2 տանը մէջ :

Իսկ երկուշաբթի օրերը ժամը 5էն մինչև 9 իրեն գիմնդ աղքատիկ հիւանդները ձրիապէս պիտի նայի , միւնոյն թաղին մէջ Էսկի սալը բաղար ճատտէսի թիւ 94 Պ. Նիքօլաքիի գեղարանը : Գեկտ. 22

ԲԱՐԻՁՆ ՅԱՄԵՐԻԿԱՅ

ԳՈՐԾ Է. ԼԱՊՈՒԼԷՅԻ

Այս եղական գործին երկրորդ և վերջին հատորն ալ իդմիրի Տէտէեան տպարանէն հասած ըլլալով , կը գտնուի Եէնի ճամի փողոց , Զիլինկիրլէր ճատտէսի , թիւ 8 , Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը :

Գին 2 ֆրանք :

Պ. ՏՐ ԳԱՄՕՐ

Թարգմանեց Գ. Զիլինկիրեան

Հրատարակիչ Ե. Տէպէեան

Կը ծախուի Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը ,

Գին 1 ֆրանք 30 սանդիմ :

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵՐՔ

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Թարգմանեց

ՕՐԻՈՐԴ Փ. ԳԵՈՐԳԵԱՆ

Կը ծախուի Եէնի-ճամի փողոց Զիլինկիրլէր ճատտէսի թիւ 8 , Ս. Ղ. և Եաղմաճեան գրատունը գին մէկ ֆրանք :

Թէ մայրաքաղաքիս մէջ և թէ գաւառները , վարժարաններու մէջ երաժշտութեան և կառավարչութեան սլաշտն վարելու յանձն առնող արժանաւոր և վկայեալ անձ մը կայ պատրաստ : Ուղղորդ կրնայ լրադրոյս գրասենեակէն տեղեկանալ :

Ի Լ Ա Ն

ՄԻՀՐԱՆ ԱՐԻԿԵԱՆ

Եաղմը խանքնտա իւթ գաթտա 21 նիւմէրօլու օտաաա հաթթաա հէր կիւն Էօյլէնտէն սօնրա թալիպ օլանլարա լիտան լէտաֆէթ պէյանը թիւրքի թալիմ վէ շակիրտանը հէր վէճհլէ խօշնուտ իտէճէք տիր :

ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն լեղուէ գործածուած գրեանք կը գնուին ու կը վաճառուին Ուղուն Զարշը Գիլիտ խանի կարդը թիւ 360 խանութը : Գնուածները ժամը 4 1/2 էն 6 և 8 1/2 էն 11 կըլլան :

ՏՕՔԹԵՕՈՒ ՃԷԼԱԼ

Մասնաւոր դարմանիչ Սրեհիսիսթ Գաղիական ախտի և նոյն կամ որ և է պատճառաւ ծագում առած ամբողջ ծընընդական գործարաններու վերաբերեալ հիւանդութեանց :

Ինչպէս ծանուցինք , Տօքթօն Ճէլալին թէ իւր աշակերտութեան ժամանակ և թէ վէկայեալ բժիշկ անուանուելէն վերջը մասնաւոր ուսումն քրած ըլլալը թէ Գաղիական և թէ ուրիշ որ և է տեսակ ծննդական գործարաններու վերաբերեալ հիւանդութեանց ճիւղերուն մէջ , և որուն այս մասին ունեցած ճարտարութիւնը շատերուն ծանօթ ըլլալն գիտնալով , կը ծանուցանենք Սրգոյ Հասարակութեան , որ ամեն կիրակի , երեքշաբթի , հինգշաբթի և շաբաթ օրերն ժամը 6էն մինչև 10ը հիւանդներ պիտի ընդունի իւր բնական արանը որ է Բերայ թարլապաշի ճատտէսի թիւ 117 և ամեն երկուշաբթի , չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը ժամը 6էն մինչև 9ը Պահճէդարու Համիտիյէ թիւլպէին դէմի կարդը իքի գարուլու Սինապեան վիջէն Էֆիմտիի գեղարանը թիւ 32 :

ԳԵՐԱԿԱՆ

130 պատկեր , 48 երեսէ բաղկացեալ ընտիր թղթով և կաղձեալ . կեդրոնատեղին է Զարդարեան գործարան Կ. Պօլիս Սուլթան Համամ թիւ 14 կը գտնուի նաեւ ամեն գրաւաճառաց քով : Գին 40 փարայ : Դպրոցաց համար հարկերն 10 զեղջ :

Աղգ. Հիւանդանոցի ներքին բժիշկ Տօքթօր Գարբիէլ Էֆէնտի Նահապետեան , այսուհետեւ ամեն չորեքշաբթի օրերը ժամը 6էն 8 Սամաթիա Իմրահօրը թօգաթիւն Պ. Գարբիէլի գեղարանը , և ուրբաթ օրերը ժամը 6էն 8 գարձեալ Սամաթիա Մ. Ճիվանաքիին գեղարանը , նաեւ Հիւանդանոց իրեն գիմնդ աղ-

քատ հիւանդաց ըստ առաջնոյն ձրի նայելու պատրաստ ըլալը կը ծանուցանէ արգոյ հասարակութեան :

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱՐՈՒՄԾ

Փարիլի բժշկական ախտի միային ծրագրին համեմատ

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԾ

Երկրորդական և վարժապետ տական դպրոցներու մէջ :

ՀԷԼԷԿԻ

ՆԵՔՏՐԱԹՈՐԺ

Բժիշկ և վարժապետ բնական գիտութեանց , անգամ այլևայլ գիտական քննելութեանց , և ըն-

թ ըգձնէ

Ս. ԷԹՄԷԼՔՃԵԱՆ

192 միջակ ութածալ երեսն չներէ բաղկացեալ համառօտ բայց ամբողջ գիրք մ'է այս , որ ամեն կարգի և հասակի մարդոց ալ հասկանալի է իւր պարզութեամբ և յստակութեամբ : Կը վաճառուի ամեն գրաւաճառաց քով , գինն է մէկ քառորդ Մէհիտիյէ :

Դպրոցներու համար հարկերն տասն զեղջ կըլլայ :

ՎԻՄԱԳՐԱՏՈՒՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԴԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ

Բիգա-փաշա խանքիս 1

Վիմագրատունս պատրաստ է ամեն տեսակ այցատոմս , հասցէ և վաճառականականու հաշուական խորագրեր ինքստ յարգաւորուն ընտիր և փայլուն ձեւով շինելու գիւրդգին եղանակաւ : Վիմագրատունս կը խոստանայ իրենդիմող յաճախորդները կարելի եղածին չափ գոհնել և արդէն վիմագրատան տնօրէնը ճանչցողները , բաւական է որ արուեստական ճաշակի տէր ըլլան կը վկայեն թէ ազնիւն ու գեղեցիկ կատարելապէս կրթնան գտնել :

Ուղղորդ ազատ է անձամբ վիմագրատուն գիմել և ինքնին ստուգել ու համազուելու այս ամէնուն ճշմարտութեանը :

ԽՄԲԱՐԻՐ

ՏԷՐ ԵՒ ՊԱՏԱՍԻՄԱՆԱՏՈՒ

ՕԳՍԷՆ ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Օ. ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Եւսուֆեան խան վերի յաղի թիւ 7